

Saksbehandlar: Kristin Arnestad, Nærings- og kulturavdelinga
Sak nr.: 18/8362-9

Søknad om investeringstilskot til Fossesenteret i Gaular

Fylkesdirektøren rår hovudutval for næring og kultur til å gjere slikt vedtak:

Søknaden frå Gaular kommune om investeringstilskot til Fossesenteret i Gaular vert avslått.

Vedlegg:

Søknad om investeringstilskot til Fossesenteret i Gaular, datert 17.01.2019
Forprosjekt Nasjonalt senter for verna vassdrag, revidert 19. mars 2018
Forprosjekt vedlegg A, B, D, E og F

Andre relevante dokument i saka:

www.verdiskapingsplanen.no
[Retningslinjer for verkemiddelbruk - næring](#)
[HNK sak 58/18](#)

SAKSFRAMSTILLING

1 Bakgrunn

Kva denne saka gjeld

Gaular kommune har sendt ein søknad datert 17. januar 2019, der dei søker om 5 mill. kr. til finansiering av bygg og utstillingar på Fossesenteret i Gular. Fossesenteret skal vere eit nasjonalt senter for verna vassdrag. Hovudoppgåva blir å formidle kunnskap om den verna vassdragsnaturen, og den norske fossenaturen generelt. Søknaden er likelydande som søknad sendt 3. oktober 2018, som blei handsama i sak 58/18 i hovudutvalet sitt møte 20. november 2018. Hovudutvalet vedtok då å avslå søknaden.

Søknaden i 2018 kom for seint inn til å bli vurdert i hovudutvalet si prioriteringssak for budsjett 2019 i september 2018, men finansutvalet vurderte saka i november og gjorde vedtak om at finansutvalet ikkje fann rom for å finne friske midlar til prosjektet. Finansutvalet viste søknaden til hovudutvalet for endeleg avgjerd. Søknaden blei såleis både vurdert opp mot den samla budsjettprosessen i fylkeskommunen for 2019, og slutthandsama i hovudutvalet.

Hovudutvalet si oppgåve i denne saka er å vurdere om hovudutvalet vil stå på sitt tidlegare avslag.

Rutinar i budsjettprosessen

Sektoren får fleire større søknader gjennom året. Gjeldande budsjett skisserer budsjettprosessen slik den har vore for Sogn og Fjordane fylkeskommune. Tidlegare har hovudutvalet tatt stilling til om

søknadane skal vurderast opp mot satsingane i årets budsjett, eller kanalisert inn mot budsjettprosessen – for deretter å ta stilling til eksterne søknader i ei prioriteringssak innan sektoren i september.

For budsjett 2020 blir prosessen litt annleis. Det blir eit mellomår før ein får lagt prosessar og etablert faste organ for Vestland fylkeskommune. Fellesnemnda fungerer som finansutval for budsjett 2020/økonomiplan 2020-2023. Eventuelle større søknader vert vurdert saman med sektorbudsjetta på seinsommar/tidleg haust 2019. Hovudutvala vil ikkje ha ei rolle i budsjettprosessen for 2020, og skal ikkje gjere prioriteringar på sektoren slik som tidlegare. Framlegg til budsjett 2020/økonomiplan 2020-2023 vil først bli handsama av hovudutvala i den politiske slutthandsaminga i november/desember.

Retningslinjer for næringsretta satsingar

Hovudutval for næring og kultur har vedtatt retningslinjer for verkemiddelbruk for næringsutvikling. Dei seier mellom anna at: *Tiltaka skal vere i tråd med strategiske planar og bidra til måloppnåing innan satsingsområda, og i hovudsak gå til mjuk infrastruktur som til utviklingsarbeid, kompetanseheving og marknadsarbeid. Unnataket er m.a. midlar til destinasjonsselskapa (stiar, skilting m.m.) og breibandutbygging.*

Retningslinjene seier også: *Regionale utviklingsmidlar kan unnataksvis nyttast til grunnlagsinvesteringar som til dømes kaier og bygg. Dersom manglande kommunale grunnlagsinvesteringar er til hinder for særskilte viktige utviklingsprosjekt med betydeleg potensiale for vekst, kan utviklingsmidlane nyttast til dette i særlege tilfelle.*

Historikk

Dåverande hovudutval for plan og næring har støtta forprosjektet med 100 000 kr. i mai 2009 og 200 000 kr. i mars 2012. Det første tilskotet var til eit skisseprosjekt, medan det andre var ei meir systematisk tilnærming i eit forprosjekt.

Grunngjevinga for å støtte forprosjektet var mellom anna at det var viktig å avklare om det var grunnlag for eit slikt senter i Sogn og Fjordane.

Forprosjektrapporten blei sendt til fylkeskommunen 21. desember 2015. Det var då ikkje ein søknad om midlar, men rapporten skisserte ein finansieringsplan der fylkeskommunen saman med Vassregion Sogn og Fjordane står oppført med eit tilskot på 5 mill. kr.

Vi gav ei administrativ tilbakemelding om kva fylkeskommunen hadde høve til å bidra med. Vi peika på at det var mogleg å søkje delfinansiering frå Vassregion Sogn og Fjordane dersom det er aktuelt å ha ein spesifikk presentasjon av miljøtilstanden i vassdrags- og sjøområda for Sogn og Fjordane. Vi skreiv også at eit besøksenter kan reknast som eit tiltak innan reiseliv og at det difor er naturleg å vurdere prosjektet opp mot utlysingar knytt til reiseliv som satsingsområde. Vi peika mellom anna på ordninga med infrastrukturtiltak i reiselivet. Vi har ikkje motteke søknader direkte mot desse ordningane.

Gaular kommune sendte søknad om 5 mill. kr. til finansiering av bygg og utstillingar på Fossesenteret i Gular 3. oktober 2018. Søkjar hadde før dette orientert om prosjektet på politikardag 24. september 2018.

Søknaden blei lagt fram som skriv og melding i hovudutvalet sitt møte 23. oktober. Finansutvalet vurderte saka 2. november, og gjorde vedtak om at *Finansutvalet finn ikkje rom for å imøtekome søknaden frå Gular kommune om investeringstilskot til Fossesenteret med friske midlar.* Søknaden vart vist til hovudutval for næring og kultur for endeleg avgjerd.

Hovudutvalet vurderte søknaden i sak 58/18 i hovudutvalet sitt møte 20. november 2018. Hovudutvalet gjorde då vedtak om å avslå søknaden.

Problemstilling

Søknaden som er sendt no er heilt likelydande som søknaden som blei handsama i 2018. Såleis kan ein seie at det einaste som er nytt, er at vi er i eit nytt budsjettår. I søknaden ber Gaular kommune om at søknaden blir handsama i fylkestinget 24. april 2019. Fylkeskommunen sine rutinar i høve søknad om finansiell medverknad seier at hovudutvalet skal ta stilling til den vidare lagnaden til søknaden, og alternativa er å gje tilskot, avslag eller vise søknaden til budsjettprosessen for 2020. Det er dette hovudutvalet må ta stilling til i denne saka.

2 Nærare omtale av søknaden

Det er ikkje kome nye opplysningar sidan sist søknad hausten 2018, og omtalen er difor lik sak 58/18.

Om Fossesenteret

Fossesenteret skal vere eit nasjonalt senter for verna vassdrag. Hovudoppgåva blir å formidle kunnskap om den verna vassdragsnaturen, og den norske fossenaturen generelt. Senteret skal også formidle kunnskap om vatn i eit internasjonalt perspektiv. Senteret skal også vere eit knutepunkt for ferskvassforskning i eit samarbeid med høgskule, universitet og internasjonale forskingsmiljø. Det er også mål om å bli eit fyrårn for reiselivet, og det vert vist til satsing på den nasjonale turistvegen over Gaularfjellet og nærleiken til turiststaden Balestrand.

Søknaden er kortfatta og viser mykje til forprosjektet for 2015 som ligg til grunn for søknaden.

Status for arbeidet med senteret

- Forprosjekt frå 2015, med oppdaterte tal for investering og drift frå 2018, ligg til grunn for søknaden
- Tomt er regulert på Mjell, ved Nasjonal Turistveg, like attmed brua over Likholefossen.
- Bygning er skissa og grovkalkulert, inkludert uteområde og utstillingar av Nordplan. Kostnad er 37,3 mill. kr.
- Når det gjeld utstillingar vert det vist til forprosjektet, og eit idetilfang frå 2010 som er vedlegg til forprosjektet.
- Det vert opplyst at to partar har gjeve tilsegn om finansiering: Gaular kommune med 5 mill. kr. og Nasjonal turistveg med 3 mill. kr. I etterkant har Førde kommune sett av 1 mill. kr. til prosjektet.

Kvar

Forprosjektrapporten seier at Gaularvassdraget er særskild god eigna. Rapportar i samband med Samla plan viser at Gaularvassdraget er det fremste type- og referansevassdraget på Nord-Vestlandet. Gaularvassdraget kjem frå bre, har 29 fossar, renn gjennom levande bygdesamfunn med ladskapsvernområde. Elva er eit nasjonalt laksevassdrag, og renn ut i den nasjonale laksefjorden Dalsfjorden med den verne sideelva Laukelandfossen.

Senteret skal ligge nær Gaularfjellet, med Nasjonale Turistveg sin attraksjon «Utsikten». Nasjonalt senter for verna vassdrag skal ligge i nær tilknytning til den særmerkte brua over Likholefossen. Fossestien er 21 km tilrettelagt vandreveg over Gaularfjellet.

Kva og kvifor

Sogn og Fjordane står for 11 prosent av kraftproduksjonen i landet, og har 15 % av dei verna vassdraga, rekna i GWh. Gaularvassdraget blei verna i 1993, etter hard strid.

Det er bygd ein 21 km lang «Fossesti» langs Gaularvassdraget, rett forbi det Fossesenteret er tenkt bygd. I 2012 vart Nasjonal Turistveg Gaularfjellet opna.

Det finst i dag ingen andre planar om eit liknade senter i Norge.

Det har vore ein omfattande prosess med å verne vassdrag, men dei verna vassdraga har ingen arena der kvalitetane deira vert presentert for ålmenta slik som for nasjonalparkar og liknade.

Den verna norske vassdragsnaturen er unik i verdssamanheng.

Bygget

Bygningen skal vere på om lag 690 kvm. pluss terrassar. Bygget kan delast inn i byggesteg. Planen er basert på ein serie lange veggjar i landskapet under ei foldande tak. Kafé, toalett og garderoabar er billettfriske soner.

Utstillingsinnhald

Prinsipp for utstillingar i Fossesentert:

1. Fossesenteret skal gje omfattande og god informasjon om dei 388 verna vassdraga i Norge.
2. Fossesenteret skal vere ei senter for kunnskap om vatn internasjonalt.

Forprosjektrapporten seier at utstillingane eksempelvis kan utformast ved hjelp av moderne teknologi og skjermar, og ved hjelp av deltakande aktivitetar. Utstillingane kan vere i, og ved bygg, samt på og ved Fossestien.

Som grunnlag for val av tema og som døme på måtar å presentere ei utstilling på, bygger forprosjektet på fyldige dokument laga av ein utstillingsarkitekt i 1995/96, og revidert og tilpassa i 2011. Tematisering skal mellom anna vere:

- Den blå planeten
- Naturfaglege verdiar
- Utbygging og vern
- Næringsbruk i vassdraga
- Kunst og kulturhistorie
- Reiseliv og turisme
- Fosseheimen

Målgrupper og besøksstal

Arbeidsgruppa har i driftsbudsjettet lagt opp til eit besøk på 13 000 i året, dei første åra. Dei meiner dette talet kan oppnåast ved at:

- Den reiselivsmessige kraftpakka som består av dette senteret; vidareutvikling av Nasjonal Turistveg og andre lokale attraksjonar vil gje auka trafikk over fjellet i sommarhalvåret. Det skal gje eit grunnlag for eit godt sommarbesøk av turistar i senteret.
- Nærleiken til turiststaden Balestrand og Sognefjorden, er eit godt utgangspunkt for rundturar med buss.
- Studentar og skuleelevar vil vere ei viktig målgruppe.
- Arbeidsgruppa meiner at dei første åra vil det «nysgjerrige første-besøket» frå ein vid region vere ein del av besøksstalet. Kvalitet og fornying vil vere avgjerande for at lokalt publikum tek med gjestene sine hit.

Kostnader og finansiering

Investeringskostnad og finansieringsplan:

	Kostnad	Finansiering
Investeringskostnadar bygg inkl uteområde	27 500 000	
Innventar og utstyr	2 200 000	
Investering utstilling	7 600 000	
Finansierast av:		
Statens Vegvesen Nasjonale Turistvegar, tilsagn		3 000 000
Gaular kommune		5 000 000
Førde kommune/Balestrand kommune		2 000 000
S og Fj. fylkeskommune/Vassregion S og Fj.		5 000 000
OED, MD og NVE		20 000 000
Private, andre		2 300 000
Sum investering/finansiering	37 300 000	37 300 000

Desse tala er oppdatert i mars 2018.

Søkjær skriv at kostnadane for utstillingane er basert på erfaringstal frå synfaringar og samtalar med andre senter.

Drift

Driftsbudsjett Fossesenteret - Nasjonalt senter for verna vassdrag

	Tal	Pris		
Driftskostnadar og inntekter			Inntekter	Utgifter
Lønn og personalkost 2 årsverk			1 200 000	
FDV kostnadar(Forvaltning, drift, vedl)			380 000	
Marknadsføring			165 000	
Oppdatering endring utstillingar			220 000	
Andre driftsutgifter			110 000	
Billettinntekter, gjennomsnittpris	13000	60		750 000
Salsinntekter				785 000
Arrangement/utleige				55 000
Driftstilskot stat				435 000
Andre inntekter				50 000
Sum driftskostnadar og inntekter			2 075 000	2 075 000

Desse tala er oppdatert i mars 2018. OBS. Tabellen er henta frå søknad, men overskriftene inntekter og utgifter må ha bytta plass.

I forprosjektet står det at arbeidsgruppa føreslår ein nøktern start med to årsverk. Der det eine ein heiltidstilsett dagleg leiar/formidlingsleiar og det andre årsverket er for å halde gode opningstider i sommarsesongen, samt andre funksjonar i senteret.

3 Vurdering

Sidan det ikkje er kome nye opplysningar sidan sist tek vi først inn vurderinga frå sak 58/18, før vi vurderer korleis søknaden bør handsamast no.

Utdrag frå vurdering frå sak 58/18

Både med tanke på dei avgrensa rammene til hovudutvalet, og handsaminga av andre større søknader meiner vi det er vanskeleg å finne 5 mill. kr. til dette prosjektet.

Dersom hovudutvalet skulle finne rom for dette prosjektet måtte det nyttast restmidlar frå tidlegare år. Ei løyving på eit slikt nivå bør vere til prosjekt som utpeikar seg med å bidra til svært stor effekt innan dei prioriterte satsingsområda.

Vi ser at eit slikt senter kan vere positivt for reiselivssatsinga i området då det kan gå inn i ein større pakke av reiselivsprodukt. Det er ei føremøn for senteret at det ligg ved den nasjonale turistvegen. Det har ikkje vore gitt støtte slike senter/bygg innanfor sektoren sine rammer tidlegare, vi har tidlegare i nokre høve støtta utstillingar i andre senter. I følgje retningslinene for verkemiddelbruk skal sektoren sine midlar til næringsutvikling i hovudsak gå til mjuk infrastruktur, unntaka er mellom anna infrastrukturmidlar til stiar og skilting, og breibandutbygging.

Unntaksvis kan midlane nyttast til grunnlagsinvesteringar der manglande kommunale grunnlagsinvesteringar er til hinder for særskilt viktig utviklingsprosjekt med betydeleg potensiale for vekst. Vi ser ikkje at saka fell inn under dette. Vi meiner etablering av eit senter kan utfylle reiselivsproduktet i området, og vi er positive til å støtte gode reiselivsprosjekt som kan bygge opp under senteret. Dette kan til dømes vere prosjekt som fell inn under infrastrukturutlysinga, som til dømes tiltak som legg til rette for vandring i området.

Slik det går fram av søknaden er det lagt opp til to årsverk der det eine skal vere for mellom anna å halde gode opningstider i sommarsesongen. Verdiskapingsplanen peikar på at det er viktig å leggje til rette for heilårsturisme, og at ein rettar produktutvikling og marknadsføring mot perioden utanom sommarsesong. I rullert verdiskapingsplan står det at fylkeskommunen kan påverke denne utviklinga ved å støtte prosjekt som legg til rette for at fylket vert attraktivt for turistane utanom den tradisjonelle høgsesongen, og gå i dialog med partnarane som vi har avtale med. Ikkje alle stader har eit minimumstilbod for å kunne ta i mot vinterturistar, det er difor viktig å spisse innsatsen mot

dei som har grunnlaget for å kunne rette seg mot segment som vil sjå fjell og fjord i vinterdrakt. I lys av dette synest det også vanskeleg å nytte så mykje ressursar mot eit senter som hovudsakleg ser ut til å rette seg mot sommarsesongen. Med vinterstengt Gaularfjell er potensiale for sesongutviding heller ikkje til stades.

Når det gjeld sjølve søknaden meiner vi den også er for lite konkret på nokre område. Til dømes er det lagt opp til driftskostnader på 2 mill. kr. der det mellom anna er lagt inn eit tilskot frå staten. Vi meiner ein tydlegare plan for drifta bør kunne forventast før ein går inn med omfattande tilskot til bygg. For å få effekt er det ikkje nok med eit bygg, det vert stilt store krav til innhald og formidling. Besøkande i dag stiller store krav til attraksjonane dei besøker.

Vi har tidlegare vist til at det kan søkjast delfinansiering frå Vassregion Sogn og Fjordane dersom det er aktuelt å ha ein spesifikk presentasjon av miljøtilstanden i vassdrags- og sjøområda for Sogn og Fjordane.

Vurdering mars 2019

Søknaden som er sendt no er heilt likelydande som søknaden som blei handsama i 2018. Fylkesdirektøren ser difor ikkje grunn for å endre sine vurderingar frå sak 58/18 om innhaldet i søknaden. Spørsmålet då er om det er andre forhold utover søknadsinnhaldet som har endra seg sidan november 2018. Det vere seg økonomiske rammer eller andre forhold.

Vi har tidlegare sagt at dersom hovudutvalet skulle finne rom for dette prosjektet måtte det nyttast restmidlar frå tidlegare år. Ei løyving på ein slik sum bør vere til prosjekt som utpeikar seg med å bidra til svært stor effekt innan dei prioriterte satsingsområda. Vi ser ikkje at rammene har endra seg sidan sist, og vi meiner framleis at dette prosjektet ikkje når opp i konkurranse med andre prosjekt. Søknaden er også framleis for lite konkret på nokre område. Vi rår difor ikkje til å støtte prosjektet.

Vi ser heller ikkje at det er naturleg å rette søknaden slik den no ligg føre inn mot budsjettprosessen for 2020. Det er ikkje noko som tydar på romlege rammer då, og vurderingane av søknadsinnhaldet vil vere det same. Dersom søkjar ville ha prosjektet vurdert i budsjettprosessen, måtte søknaden betrast og klargjerast. Samstundes vil vurderingar som til dømes at det ikkje er potensiale for heilårsdrift ligge fast, sjølv om søknaden blir betre.

4 Konklusjon

Fylkesdirektøren meiner søknaden er noko uklar, mellom anna med tanke på korleis senteret skal få til ei god, stabil og langsiktig drift. Søknaden ligg på utsida av det fylkesdirektøren meiner hovudutvalet skal støtte, og søknaden når ikkje opp samanlikna med andre sterke prosjekt. Søknaden er også av eit stort økonomisk omfang for sektoren. Fylkesdirektøren rår difor til å avslå søknaden.

Det er mogleg for Fossesenteret å søkje delfinansiering frå Vassregion Sogn og Fjordane dersom det er aktuelt å ha ein spesifikk presentasjon av miljøtilstanden i vassdrags- og sjøområda for Sogn og Fjordane. Det er også mogleg for aktørar å søkje om tilskot til reiselivsprosjekt som kan støtte opp under senteret gjennom ordningar innan reiselivet.

Vurderingane av prosjektet vil vere det same inn mot budsjettprosessen for 2020, og slik søknaden ligg føre no ser vi ikkje grunn for å vurdere den på nytt då.